

Антропологія політична (грец. *antropos* – людина, *logos* – розум, знання) – наука про походження й еволюцію людини. **А.п.** (political anthropology) – розділ політ. науки, предметом якої є, насамперед, «людина політична». У *широкому* значенні – це філос.-політ. концепція, яка охоплює весь комплекс питань про проблеми людини в координатах універс. законів буття й універс. принципів людської діяльності. У *вужькому* значенні – це наука, яка вивчає залежність політики від родових якостей людини: біолог., інтелект., соц., культ., реліг. та ін., а також зворотний вплив політ. устрою на особу. Відповідно, щодо розуміння **А.п.** склалися дві традиції: з одного боку, її розуміють як дослідження специфіки управл. і владних стосунків в архаїчних сусп-вах, з ін. – як дослідження людини політичної – особливої іпостасі, відмінної від «екон. людини».

У певному сенсі **А.п.** представлена вже в «Політиці» Арістотеля, який розглядав людську істоту як політичну. Але оскільки **А.п.** стосується спец. сфери усередині соц. антропології або етнології, описує й аналізує політ. системи (структуру, процеси й уявлення), властивості т. зв. примітивних (архаїчних) сусп-в, то вона визначилася як самостійна дисципліна порівняно недавно (на рубежі 30-40-х рр. ХХ ст.). У 1940 р. у світ вийшли три класичних праці з африканістики: роботи Е. Еванса-Прічарда, присвячені дослідженню політ. життя нілотських народів («Нуери» і «Політична система ануаків»), а також колект. праця «Політичні системи Африки» (за ред. Е. Еванса-Прічарда і М. Фортеса). У цих творах досліджені конкретні випадки архаїчних сусп-в Тропічної Африки, повністю позбавлених звичних для європейця атрибутів політ. д-ви з її апаратом примусу, адмін.-бюрократ. ієрархії тощо.

У радян. суспільствознавстві термін «**А.п.**» було фактично заборонено внаслідок його невідповідності офіц. марксист. трактуванню політичного як виключно класово-державного. Тому для позначення науки, що вивчала недержавні політ. стосунки в архаїчних і ін. традиц. сусп-вах, застосовувався термін «потестарно-політична етнографія» (лат. *potestas* – сила, потужність, панування), який насправді виступав лише синонімом того, що на заході дістало назву «**А.п.**».

У сучасній науці зустрічаються різні варіанти систематизації антрополог. дисциплін. Так, до антропології відносять археологію, етнографію, етнологію, фольклор, лінгвістику тощо. У міру розвитку й ускладнення світу людини, росте наукова спеціалізація, і набір антрополог. дисциплін поступово розширюється. Сьогодні виокремлюють медичну антропологію (психологія людини, генетика людини), екологію людини тощо. У країнах Зах. Європи і США антропологією вважається гуманітарна наука про людину в усіх її вимірах: соціальному, культурному і фізичному (анатомія, фізіологія, антропогенез), яка також включає етнологію як найважливіший елемент. Із точки зору фр. школи яка виводить за рамки антропології матеріальні та фізичні аспекти людського буття, вона є підрозділом соціології; з точки зору англосакс. школи, антропологія – полідисциплінарна наука, яка складається з чотирьох розділів (антропобіологія, соц. і культ. антропологія, доісторична археологія, етнолінгвістика). Формальні науки не вносять до політології предметного змісту, проте, такі науки, як теорія систем, кібернетика, статистика, логіка, методологія дають політології форму, кількісне вимірювання і т. ін. Вони сприяють цілісному та динамічному розумінню явищ, аналізу умов, а також процесів втілення ідей і концепцій у практику (праксеологія). Використання антрополог. знань дозволило політологам перевірити свої теорії на значній кількості різноманітних політ. систем.

Головним принципом **А.п.** виступає принцип системного підходу, у якому в свою чергу можна визначити два найважливіші принципи: принцип системності і принцип ієрархічності. Перший дозволяє будь-який досліджуваний об'єкт розглядати двояко: з одного боку – як підсистема більш великої системи, з іншої – як надсистема для дрібніших систем, що входять до неї. Напр., предмет **А.п.** – «людину політичну» – можна розглядати з погляду політ. системи в цілому – тоді він є підсистемою. З іншого боку, мотиви дій «людини політичної» (наприклад, голосування) пояснюються не тільки політ.,

але і іншими мотивами: економічним, релігійним, моральним й ін. В цьому випадку «людина економічна», «людина релігійна» і «людина моральна» є підсистемами системи «людини політичної», що виступає для них як надсистема. Проте вплив кожної з цих підсистем неоднаковий в різний час. Тому для того, щоб оцінити, наскільки значуща та або інша підсистема для системи в цілому, потрібно враховувати інший із згаданих принципів – принцип ієрархічності, який дозволяє виділити істотні властивості і взаємодії частин складного об'єкту, його підсистем. Правильне використання цього принципу дозволяє виявити те, яка з підсистем найбільше впливає на систему і визначає її поведінку.

Методи **А.п.** істотно збагатили сучасну політ. науку, звернувши її увагу на ті аспекти політики, які виявляються в будь-яких, у т.ч. і в сучасних зах. сусп-вах, але роль яких традиц. недооцінювалася політологами: це будь-якого роду неінституціоналізовані ситуативні форми політики, її символічні, ігрові форми прояви, які особливо важливі на мікрополіт. рівні (усередині окремих груп і колективів). /В. Корнієнко/